

## บทที่ 3

### สถาบันทางการเมือง

#### 1. สถาบันประมุข

กล่าวได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีพระเจ้าจักรพรรดิปกครองประเทศตลอดระยะเวลาอันยาวนาน และสถาบันแห่งนี้เองได้เป็นหลักสร้างประเทศชาติญี่ปุ่นให้เจริญก้าวหน้า และวิวัฒนาการตลอดมา ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะถูกลดอำนาจทางการเมืองโดยสิ้นเชิง แต่สถาบันนี้ก็ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นทีเฝ้าระวังของประชาชนคนญี่ปุ่นตลอดทั้งชาติ<sup>(17)</sup>

ปัจจุบันนี้พระเจ้าจักรพรรดิที่ทรงเป็นประมุขคือ พระมหาจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ (Emperor HIROHITO) ขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 1926 พระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศเป็นที่มาแห่งพลังสามัคคีทำให้ญี่ปุ่นรวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว เพื่อสร้างชาติให้เป็นอภิมหาอำนาจทัดเทียมกับมหาอำนาจอื่น ๆ

พระราชกรณียกิจที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ คือ ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่รัฐสภาทูลเกล้าฯ ทรงเรียกร้องประชุมรัฐสภา ทรงยุบสภาผู้แทนราษฎร และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์<sup>(18)</sup> ฯลฯ

#### 2. สถาบันนิติบัญญัติ

ญี่ปุ่นมีระบบการปกครองแบบรัฐสภา Parliamentary System อำนาจหน้าที่คือเป็นฝ่ายบัญญัติกฎหมายเรียกว่า นิติบัญญัติ นับว่าเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจสูงสุดของรัฐ เป็นฝ่ายกำหนดนโยบายให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการนำไปปฏิบัติ สถาบันนี้เป็นองค์กรแทนเจตจำนงของประชาชน

#### ส่วนประกอบของรัฐสภา

รัฐสภาประกอบด้วย สภา 2 สภา คือ

1. **สภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives)** ได้มาจากการเลือกตั้งซึ่งแบ่งเป็นเขต มี 123 เขต แต่ละเขตเลือกผู้แทนได้ 3 - 5 คน คือ ตามเกณฑ์ของพลเมืองในแต่ละเขตมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ปัจจุบันมี 511 คน สภานี้อาจถูกยุบโดยฝ่ายบริหารได้

2. วุฒิสภาหรือสภาที่ปรึกษา (House of Councillors) สมาชิกมี 252 คน จำนวน 152 คน เลือกจากเขตเลือกตั้ง ส่วนอีก 100 คน เลือกจากเขตรวมคือทั่วประเทศ ฉะนั้นผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เลือกสมาชิกวุฒิสภาได้ 2 คน คือเลือกจากเขตเลือกตั้งและเขตรวมอยู่ในวาระคราวละ 6 ปี ทุก ๆ 3 ปี จะผลัดกันออกครึ่งหนึ่ง และเลือกตั้งเข้ามาใหม่ สภานี้ไม่อาจถูกยุบได้<sup>(19)</sup>

### อำนาจหน้าที่การบริหารงาน

ร่างพระราชบัญญัติจะมีผลบังคับได้ต้องผ่านทั้ง 2 สภา คือ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรรับหลักการผ่านร่างพระราชบัญญัติทั้ง 3 วาระ แล้วจะส่งพระราชบัญญัติไปยังวุฒิสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ ถ้าไม่ผ่านมติของวุฒิสมาชิกจะเก็บร่างพระราชบัญญัติไว้เพียง 60 วัน นับแต่วันรับร่างพระราชบัญญัติถ้าผ่านพ้นไปแล้วให้ถือว่าพระราชบัญญัตินั้นมีผลบังคับใช้ หรืออีกกรณีหนึ่งสภาผู้แทนลงมติด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3<sup>(20)</sup> แสดงให้เห็นได้ว่าสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเหนือวุฒิสมาชิก

หน้าที่ที่สำคัญของสถาบันนี้คือ นอกจากจะเป็นผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล พิจารณาอนุมัติงบประมาณการดำเนินงานกับต่างประเทศสภาจะต้องให้ความยินยอม ประการที่สำคัญคือเป็นผู้เลือกหัวหน้ารัฐบาล<sup>(21)</sup> นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการตรวจสอบความประพฤติของข้าราชการรวมทั้งการทุจริต นอกราชการบ้างหลวง มีอำนาจเรียกตรวจสอบพยาน เอกสารราชการได้ทุกเมื่อ โดยทั้ง 2 สภา แต่งตั้งคณะกรรมการของตนเป็นผู้ตรวจสอบ

### 3. สถาบันบริหาร

สถาบันบริหาร ประกอบไปด้วยคณะรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยได้รับการเลือกตั้งจากรัฐสภาและนายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยจะต้องมาจากสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น คณะบริหารมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี จะออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระต่อเมื่อ ตาย ลาออก และไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา และจะเลือกตั้งเข้ามาใหม่ ส่วนมากหัวหน้าพรรคการเมืองเสียงข้างมากในสภาจะได้จัดตั้งรัฐบาล

### อำนาจหน้าที่ฝ่ายบริหาร

มีหน้าที่รับผิดชอบต่อรัฐสภาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศคือ มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาเป็นผู้ดำเนินนโยบายต่างประเทศบริหารงานราชการทุกกระทรวง เป็นต้น เสนองงบประมาณต่อรัฐสภา ออกพระ-

ราชกำหนดบังคับใช้นำประเทศให้ก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ดูแลความผาสุกของประชาชนภายในประเทศ ทั้งด้านสังคม การเมืองจัดให้การบริการสวัสดิการแก่ปวงชน<sup>(22)</sup>

#### 4. สถาบันตุลาการ

ขบวนการยุติธรรมนี้เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการทั้งหมดอยู่ที่ศาลฎีกา และศาลชั้นรองไป ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลจังหวัด ศาลครอบครัว ศาลแขวง การบริหารงานทั้งหมดขึ้นอยู่กับศาลฎีกา<sup>(23)</sup> ประธานศาลฎีกานั้นมีฐานะสูงกว่ารัฐมนตรียุติธรรมและเทียบเท่านายกรัฐมนตรี และประธานทั้ง 2 สภา ประธานศาลฎีกาคณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้เสนอรายชื่อทูลเกล้าฯ โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ดีอันเหมาะสมมีชื่อเสียงจะดำรงตำแหน่งจนกว่าอายุ 70 ปี หรือตาย ห้ามผู้พิพากษาทั้งหมดยุ่งเกี่ยวกับการเมือง